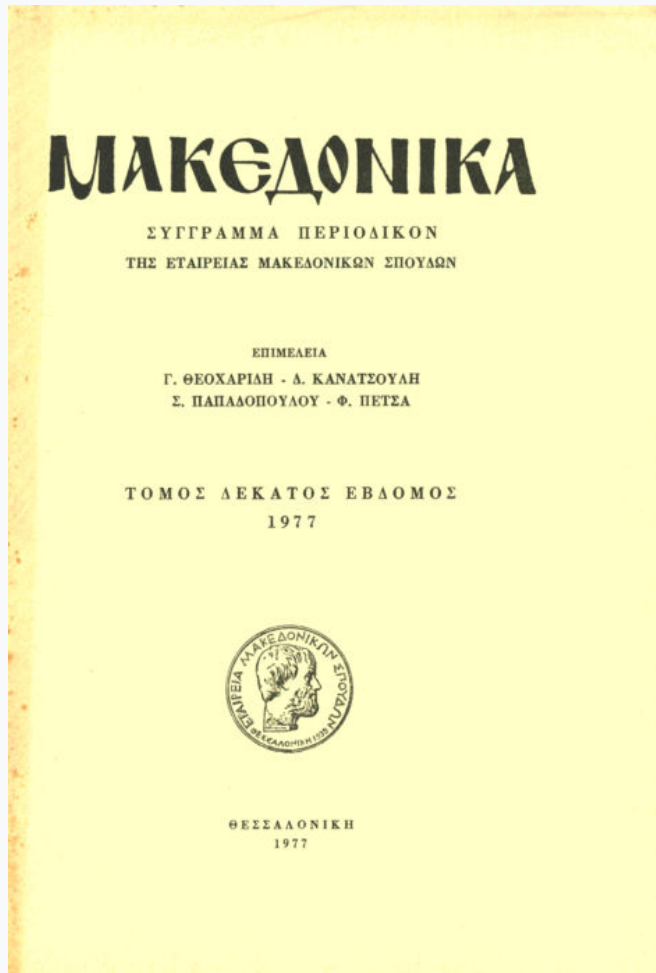

Makedonika

Vol 17, No 1 (1977)

Les réfugiés Macédoniens à Skopelos en 1829

Γεώργιος Χ. Χιονίδης

doi: [10.12681/makedonika.364](https://doi.org/10.12681/makedonika.364)

Copyright © 2014, Γεώργιος Χ. Χιονίδης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Χιονίδης Γ. Χ. (1977). Les réfugiés Macédoniens à Skopelos en 1829. *Makedonika*, 17(1), 124–138.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.364>

ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΤΗΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΣΤΑ 1829

Ι. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Είναι γνωστό ότι οι Μακεδόνες αγωνιστές, μετά την άποτυχία της επανάστασης του 1821 στη Χαλκιδική, στο Άγιο Όρος, στον Όλυμπο, στη Νάουσα κ.ά., σκορπίστηκαν και πολέμησαν ήρωικά στην υπόλοιπη επαναστατημένη Ελλάδα¹. Τα νησιά των Βόρειων Σποράδων, και ιδιαίτερα η Σκιάθος και η Σκόπελος, χρησίμευσαν σαν όρμητήριο στον καιρό του πολέμου και σαν άποκούμπι στα δύσκολα χρόνια της προσφυγιάς².

Μέχρι σήμερα δέν εξετάστηκαν συστηματικά, λεπτομερειακά και διεξοδικά τα σχετικά προβλήματα, όπως π.χ. πόσοι, πότε και πού άκριβώς κατέληξαν οι Μακεδόνες αγωνιστές και ποιά ήταν ή κατοπινή τύχη τους. Μιά παρόμοια προσπάθεια πρέπει νά είναι πολύπλευρη και νά στηριχτή

---

1. Βλ. σχετικά στο Ι. Κ. Βασιδραβέλλη, Οί Μακεδόνες κατά την επανάστασιν του 1821, έκδ. 3η, Θεσσαλονίκη 1967, τ ο υ ἴ δ ι ο υ, 'Η μακεδονική λεγεών κατά τὸ 1821, «Μακεδονικά» 1 (1940) 77-107 και 'Η πειρατεία εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας κατά τὴν Τουρκοκρατίαν, «Μακεδονικά» 5 (1963) 319-362. Πρβλ. 'Α π. Ε. Βακαλοπούλου, 'Ιστορία τῆς Μακεδονίας, 1355-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 519-616 και Γεωργίου Χ. Χιονίδη, 'Η ἐκστρατεία καὶ ἡ ἐπανάστασις εἰς τὸν Όλυμπον κατά τὰ ἔτη 1821-1822 μετὰ ἀνεκδότων ἐγγράφων καὶ νέων στοιχείων περὶ τῶν Λαζαίων καὶ τοῦ Διαμαντῆ Νικολάου-Όλυμπίου, Θεσσαλονίκη 1975, τ ο υ ἴ δ ι ο υ, Σχεδιάγραμμα περὶ τοῦ Γέρο-Καράσιου καὶ τῆς οἰκογενείας του, «Μακεδονικά» 9 (1969) 295-315 καὶ τὰ γεγονότα εἰς τὴν περιόχην Ναούσης-Βεροίας κατά τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822, προβλήματα κατὰ τὴν χρονολόγησιν των, «Μακεδονικά» 8 (1968) 211-220.

2. Βλ. 'Α π. Βακαλοπούλου, Πρόσφυγες καὶ προσφυγικὸν ζήτημα κατά τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Θεσσαλονίκη 1939, σ. 21-23, 24-28, 32-46 καὶ 106-109. Πρβλ. Δέσπ. Θεμελιῆ-Κατηφόρη, 'Η δίωξις τῆς πειρατείας καὶ τὸ θαλάσσιον δικαστήριον κατά τὴν καποδιστριακὴν περίοδον 1828-1829, μέρη 1-2, 'Αθήναι 1973, 'Ιω. Ν. Φραγκούλα, 'Αγωνισταὶ τοῦ 1821 ἐκ τῆς νήσου Σκοπέλου, «Ἀρχεῖον Θεσσαλικῶν μελετῶν» 3 (1974) 75-115, 'Ε μ μ. Πρωτόψάλλου, Πρόσφυγες κατά τὴν 'Ελληνικὴν 'Επανάστασιν, «Νέα Ἔστια» 44 (1948) 1154-1157, 1237-1241 καὶ 1298-1303, Δημόσθ. Γ. Νασούλη, Σκόπελος, ἡ ἀρχαία Πεπάρηθος, 'Αθήναι 1950, σ. 50-70, 'Α δ α μ. Α. Σάμψων, 'Η νήσος Σκόπελος, 'Αθήναι 1968, σ. 200, 204-210, 215, 217 καὶ 221 καὶ 'Α θ α ν. Ε. Καραθανάση, Τὸ βιβλίον τοῦ Δημοσίου Μνήμονος Σκοπέλου-πέντε ἐγγραφα ἀπὸ τῆ Σκόπελο (1831), «Ἀρχεῖον Θεσσαλικῶν Μελετῶν» 4 (1976) 109-119, τ ο υ ἴ δ ι ο υ, Μακεδονικά στο βιβλίον τοῦ Δημοσίου Μνήμονος Σκοπέλου τοῦ ἔτους 1831, «Μακεδονικά» 14 (1974) 403-55. 'Απὸ τὴν παλαιότερη βιβλιογραφία βλ. Τρύφ. Ε. Εὐαγγελίδου, 'Η νήσος Σκιάθος καὶ αἱ περὶ αὐτὴν νησίδες, 'Αθήναι 1913, σ. 86-87 καὶ 94-139 καὶ Γ. Κ. Ροδάτου, 'Ιστορία τῆς ἐπαρχίας Βόλου καὶ 'Αγιάς, 'Αθήνα 1960, σ. 698 κ.έ. καὶ 778 κ.έ.

στά σωζόμενα γραφτά μνημεία, στην παράδοση, στο συσχετισμό τών ονοματεπώνυμων, τών ἐθίμων κ.τ.λ. Ἔγιναν βέβαια ἀρκετά βήματα ἀπό τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα καὶ στὸν τομέα τοῦτο, ἀλλὰ χρειάζεται ὅπωςδῆποτε μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε μιὰ πιὸ τέλεια καὶ δλοκληρωμένη θεώρηση τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ θέματος¹.

Ὁ κατάλογος ποὺ δημοσιεύεται πιὸ κάτω στηρίζεται σὲ πρωτότυπο ἔγγραφο, ποὺ συμπεριλαμβάνεται στὸ «Ἀρχεῖον Φιλήμονος» τοῦ «Ἀρχεῖου Ἀγωνιστῶν» τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος (Ἀθηνῶν) καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸ 8.684 (5.043). Ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 φύλλα ἢ 24 σελίδες, ἀπὸ τίς ὁποῖες 19 εἶναι γραμμένες. Φέρει ἐξωτερικὰ τὸν τίτλο: *Κατάλογος τῶν παροίκων τῆς Νήσου Σκοπέλου 1829: τῆ: 2 ἀπριλλίου ἐν Σκοπέλλῳ*. Ἔχει ἐφτά στήλες: Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον. Ἡ πατρίς. Ἐπάγγελμα. Ψυχές. Ἄρρνες. Θήλειες καὶ Παρατηρήσεις. Περιλαμβάνει ὄλους τοὺς παροίκους τοῦ νησιοῦ, ποὺ ἀποτελοῦσαν 545 οἰκογένειες, 2.541 ψυχές, 1.284 ἄντρες καὶ ἀγόρια («ἄρρνες») καὶ 1.257 γυναῖκες καὶ κορίτσια («θήλυες»), ὅπως ἀνακεφαλαιώνονται στὸ τέλος (στὴ 19ῃ σελίδα), ὅπου ἀναφέρονται καὶ οἱ συγκεκριμένες «κλάσεις οἰκογενειῶν», δηλαδὴ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀρχηγοῦ τους. Ἔτσι γράφεται ὅτι ἦσαν: «138 ἐργάται βαναύσων τεχνῶν, 104 ναῦται, 85 ἔμποροι, 140 στρατιῶται, 12 ἱερεῖς, 2 διδάσκαλοι, 1 ἱατρὸς καὶ 63 χῆραι». Μὲ τὴν ἐνδειξὴ «στρατιῶται» ἀναφέρονται ὄλοι οἱ στρατιωτικοί, δηλαδὴ καὶ οἱ ὑπαξιωματικοὶ καὶ οἱ ἀξιωματικοί, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀπλοὺς ὀπλίτες, στρατιῶτες. Στὸ τέλος τοῦ καταλόγου ὑπογράφουν (2.4.1829) οἱ δημογέροντες τῆς Σκοπέλου: Α. Ποσνακόπουλος, Μ. Σκαβέντζας καὶ Γ. Νικολαΐδης.

Ἀπὸ τὸ χειρόγραφο κατάλογο ξεχώρισα τοὺς Μακεδόνες ἀγωνιστές. Ἡ σχετικὴ προσπάθεια στηρίχθηκε στὰ ὅσα γράφονται στὴ στήλῃ «ἡ πατρίς». Παρὰ ταῦτα ὑπῆρχαν, σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, μερικοὶ ἐνδοιασμοὶ γιὰ τὴν συχνὰ, ἀντὶ νὰ γραφτῆ ἢ συγκεκριμένη πατρίδα τοῦ ἀπογραφόμενου ἀγωνιστῆ, ὁ γραφέας ἔβαλε (ἰδιαίτερα στὶς πρῶτες σελίδες) διάφορα σήματα, ὅπως π.χ. δύο μικρὲς ὀριζόντιες παῦλες καὶ ἀνάμεσα, εἴτε δύο τελείες, εἴτε μία ἢ δύο ἡμικάθετες παῦλες κ.τ.λ. Στὶς περιπτώσεις αὐτές, προσπάθησα νὰ λύσω τίς ἀπορίες μου, προστρέχοντας σὲ ὅσα γνωστὰ στοιχεῖα εἶχα πρόσχειρα ἀπὸ ἄλλες πηγές². Ἐξ ἄλλου, καὶ οἱ ἐνδείξεις «Ὀλυμπος» ἢ «Λιβάδι»

1. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδη, Οἱ εἰς τὰ μητῶα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 ἀναγραφόμενοι Μακεδόνες, «Μακεδονικά» 12 (1972) 34-64, τὸ ὅτι οὗτος, Ἐγγραφο τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, συλλογὴ πρώτη, «Μακεδονικά» 14 (1974) 85 κ.έ. καὶ κυρίως σ. 86-105 καὶ Ἡ σχέσις τῆς μακεδονικῆς Βεροίας πρὸς «τὰ Βέροια» τῆς Πελοποννήσου, «Πρακτικά Α' διεθοῦς συνεδρίου πελοποννησιακῶν σπουδῶν», τόμ. 2ος, Ἀθήναι 1976, σ. 69-75, ὅπου ἐξετάζεται καὶ τὸ γενικότερο πρόβλημα τῶν παλαιότερων μετακινήσεων τῶν Μακεδόνων σὲ ἄλλα μέρη τῆς χώρας.

2. Βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, στὶς δύο πρῶτες μελέτες, ποὺ μνημονεύονται στὴν προηγούμενη ὑποσημείωση.

κ.ἄ. εἶναι—ὡς γνωστὸ—δυνατὸ νὰ σημαίνουν τὴν πατρίδα Μακεδόνων ἀλλὰ καὶ Θεσσαλῶν, ὅπως σημείωσα ἤδη, σὲ ἄλλες μελέτες μου.

Οἱ περισσότεροι Μακεδόνες ἀγωνιστὲς εἶχαν σὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τοὺς πόλεις, χωρὶά ἢ περιοχὲς τῆς Χαλκιδικῆς, καὶ κυρίως τὴν Κασσάνδρα, τὰ Μαντεμοχώρια, τὸν Πολύγυρο, τὴ Γαλάτιστα, τὴ Βάβδο, τὴν Ἰερισσό, τὰ Στάγειρα, τὴ Συκιά καὶ τὸ Παλιούρι. Ἄλλοι ἦσαν—ὅπως σημειώθηκε—ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο, τὸ Λιβᾶδι, τὴν Ἐπανομή, τὴ Θεσσαλονίκη, τὴ Βέροια, τὴ Νάουσα, τὶς Σέρρες κ.ἄ. Γιὰ τὸν ἰδιαίτερο τρόπο τῆς καταγωγῆς (πατρίδα) τῶν ἀγωνιστῶν, δημοσιεύω πῖνακα, στὸ τέλος τῆς μελέτης (βλ. III. Παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα). Ἀμφιβολίες ὑπάρχουν γιὰ τὸ ἂν ἦσαν Μακεδόνες, ὅσοι ἀναφερόταν ὅτι κατάγονταν ἀπὸ τὴ Συκιά, τὴν Καψόχωρα κ.ἄ., γιὰ τὴ τὰ τοπωνύμια αὐτὰ ὑπῆρχαν (ἢ καὶ διασώζονται καὶ σήμερα) σὲ περισσότερα διμερίσματα τῆς Ἑλλάδος.

Τέλος, διόρθωσα σιωπηρὰ τὰ ὀρθογραφικὰ λάθη τοῦ γραφέα (π.χ. Σικιά, Σκιάτης, Ἰερησότης, σέρας κ.τ.λ.), ἄφησα ὁμοῦ τοὺς ἰδιόρρυθμους τύπους τῆς γραφῆς του (π.χ. Βάβδος καὶ Βάβδα, Γαρόφολος, Κυπαρίσης, νιάουστα, Μαντεμοχώρια καὶ ματέμια καὶ Μαντέμια, βέργια, Πολύγειρος καὶ Πολύγηρος κ.ἄ.), γιὰ τὴ πιστεύω ὅτι ἴσως χρησιμεύσουν γιὰ ὀρισμένες παρατηρήσεις σὲ ὅσους π.χ. ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐτυμολογία τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν τοπωνυμίων. Μερικὲς ταυτίσεις, ποὺ ἔκαμα στὸ κείμενο, τὶς ἔβαλα σὲ ἀγκύλες.

II. ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Κατάλογος παροίκων τῆς νήσου Σκοπέλου. 1829: τῆ: 2: Ἀπριλίου ἐν Σκοπέλῳ.

Ὄνομα καὶ ἐπώνυμον	ἡ πατρίς	ἐπάγγελμα	ψυχῆς	ἄρρενες	θήλειες	Παρατηρήσεις
Λιάκου γυνή	Ὀλυμπία		4	1	3	
Χριστόδουλος Κωνσταντίνου	Κασσάνδρα	ἔμπορος	7	3	4	
Ἀναγνώστης	Κασσάνδρα	ἔμπορος	9	3	6	
Ἡλίας Βούργαρης	Ὀλύμπιος	ἔμπορος	4	2	2	
Γεώργιος Φωτίου	Πολύγηρος	στρατιώτης	5	1	4	
Γεώργι(ος) Ἀργύρης	Πολύγηρος	»	7	4	3	
Τζήμ Σαρνῶ	Θεσσαλονίκη	κόν[σολος] τῆς [Μ.] Βρε[τανίας]	12	6	6	
Ἀλέξης Κώστα	Μανδεμο(χώρια)	στρατιώτης	10	5	5	Ὁ εἰς εἰς τὸ στρατόπεδον

Όνομα καὶ ἐπώνυμον	ἡ πατρίς	ἐπάγγελμα	ψυχές	ἄρρηνες	θήλειες	Παρατηρήσεις
Γεώργιος Ἀδάμ	Κασσάνδρα	ναύτης	4	2	2	
Παπᾶ Χαρίτων	Κασσάνδρα	ιερεὺς	7	4	3	
Ἰωσήφ Μοναχός		πνευματικός	1		1	
Τριαντάφυλλος Ἰωάννου	Κασσάνδρα	ναύτης	4	2	2	σ. 2
Γιάννης Νικολάου	»	στρατιώτης	4	3	1	Ὅ εἰς εἰς τὸ στρατόπεδον
Νικόλαος Δημητρίου	»	ναύτης	16	6	10	
Γεώργιος Κυρίτζης	»	ἔμπορος	4	2	2	
Ἀθανάσιος Μιχάλη	»	ναύτης	6	3	3	
Κωνσταντ(ία) Ἄντρο- νούδη γυνὴ χήρα	»		4	1	3	
Χριστόδουλος Κασ- σανδριανός		ἔμπορος	6	1	5	
Ἀναστάσης Χρυσο- χόος	νιάουστα	ἐργάτης	6	3	3	
Χρήστος Πολυγερι- νός	Πολύγη- ρος	ἐργάτης	3	2	1	
Γάγ(ος) Κασσανδρια- νός	Κασσάν- δρα	»	2	1	1	
Γεώργιος Πολυγερι- νός	Πολύγη- ρος	στρατιώ- τ(ης)	3	2	1	ὁμοίως [=Ὅ εἰς εἰς τὸ στρατόπεδον]
Ἰωάννης Κοντζᾶ	Κασσάν- δρα	ναύτης	4	1	3	σ. 3
Γεώργιος Παλιουρ- γιώτης	Παλιούρι	στρατιώτης	3	2	1	
Γεώργιος Παπᾶ Δη- μητρίου	Κασσάν- δρα	ναύτης	3	1	2	
Γεώργιος Εὐαγγέλη	»	ἐργάτης	4	1	3	
Στάμ(ος) Σαραφιανού	»	ἐργάτης	3	1	2	
Νικόλα(ος) Χηριτζού- δης	Κασσάν- δρα	ναύτης	2	1	1	
Μαργαρίτης	σέρραι	στρατιώ- τ(ης)	3	1	2	Εἰς τὸ στρα- τόπεδον
Βασιλικός Σκιώτης	Συκιά	»	4	2	2	Ὅμοίως
Ἀθανάσιος Σκιώτης	»	»	3	1	2	(Ὅμοίως)
Γεώργιος [Σκιώτης]	Κασσάν- δρα	ἐργάτης	3	1	2	
Ἄγγελος [Σκιώτης]	Συκιάτης	στρατιώ- τ(ης)	4	2	2	
Γεωργίου γυνὴ Τα- μπούρλου χήρα	Κασσάν- δρα		6	3	3	

	Όνομα και επώνυμον	ή πατρὶς	ἐπάγγελμα	ψυχές	ἄρρενες	θήλειες	Παρατηρήσεις
	Ἰω(άννης) Ἀναστασίου	Κασσάνδρα	ναύτης	3	1	2	
	Γαρόφαλ(ος)	Ἐπανομή	ἐργάτης	3	2	1	
	Μιχαήλ Ἀποστολάρας	»	στρατιώτης	3	1	2	
	Γυνή Στεργιανού χήρα	»		3	2	1	
	Γεώργι(ος) Δημητρίου	Κασσάνδρα	ναύτης	3	1	2	
	Χριστόδου(λος)	Συκιώτης	ἐργάτης	2	1	1	
σ. 4	Χριστόδου(λος)	Κασσάνδρα	ἐργάτης	2	1	1	
	Ἰωάννης Τζατζαρώνης	»	στρατιώτης	6	2	4	Ὁ εἰς εἰς τὸ στρατόπεδον
	Ἄγγελος	Συκιώτης	»	2	1	1	
σ. 5	Γιάννης Κοντογιώργη	Κασσάνδρα	στρατιώτης	4	3	1	Εἰς τὸ στρατόπεδον
	Κυπαρίσης Περιστερίτης	Ματέμια	στρατιώτης	3	1	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον Ταλάντι
	Μανόλης Περιστερίτης	Ματέμια	στρατιώτης	3	1	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον Ταλάντι
	Χρίστ(ος) Βούργαρης	Ὀλυμπος	στρατιώτης	3	2	1	Εἰς τὸ στρατόπεδον
	Παπᾶ Θαλάσσιος	Γαλάτιστα	ἱερεὺς	4	2	2	
	Δημ(ος) Γαλατζάνι(ος)	Γαλάτιστα	ἐργάτης	5	2	3	
	Γεωργάκης Κυρίτζη	Κασσάνδρα	ἔμπορος	3	1	2	
	Πασχάλης Τρατούδη	Λιβάδι	ἐργάτης	5	2	3	
	Θεοδόσι(ος) Στέργιου	Λιβάδι	ἔμπορος	4	2	2	
	Ἰω(άννης) Παπᾶ Βασιλεί(ου)	Ματέμια	ἔμπορος	3	1	2	
	Βενιαμίν μοναχὸς	Γαλάτιστα	ἐργάτης	3	3		
	Δημήτρης Νικολ(άου)	Ματέμια	ἐργάτης	5	2	3	
	Γρηγόριος Πανταζή	Ματέμια	ἐργάτης	3	2	1	
	Μαργαρίτης Ἀγγελῆ	Λιβάδι	ἐργάτης	5	2	3	Εἰς τὸ στρατόπεδον
	Ἀθανάσης Μανόλη	Λιβάδι	στρατιώτης	3	1	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον Ταλάν(τι)
	Στέργιος Ἀγγελῆ	Λιβάδι	ἐργάτης	3	2	1	
	Στρατῆς Ἰω(άννου;)	Λιβάδι	ἐργάτης	4	2	2	
	Νικόλας Κανάκη	Λιβάδι	ἐργάτης	7	3	4	
	Παναγιώτης Φίλιππα	Κασσάνδρα	ναύτης	5	3	2	
	Ἀργύρης Μιχάλη	Πολύγηρος	ἔμπορος	3	2	1	
	Μιχάλης Ἰω(άννου)	Πολύγηρος	ἔμπορος	3	2	1	

<i>*Όνομα καὶ ἐπώνυμον ἢ πατρὶς</i>	<i>ἐπάγγελμα</i>	<i>ψυχές</i>	<i>ἄρρενες</i>	<i>θήλειες</i>	<i>Παρατηρήσεις</i>	
Γυνὴ Θεοχάρη χήρα	Κασσάνδρα		4	1	3	σ. 6
Στέργι(ος) Ἀγαδοῦδη	Κασσάνδρα	ἔμπορος	3	1	2	
Κωνστ(αντῖνος) Ἀδάμη	Ματέμια	ἔμπορος	3	1	2	
Στέργιος Βαβδινός	Βάβδα	στρατιώτης	7	5	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Κυπαρίσση Παπᾶ Ἀγγελῆ	Κασσάνδρα	στρατιώτης	4	2	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Ἀργύρης Γεωργί(ου)	Πολύγηρος	ἔμπορος	2	1	1	
Δημητράκης Παραθυρᾶς	Κασσάνδρα	ἔμπορος	7	5	2	
Καραγεώργης	Κασσάνδρα	ναύτης	2	1	1	
Γυνὴ Ἀγγελου χήρα	Κασσάνδρα		4	2	2	
Πίνος (=Κ. Μπίνος)	ἽΟλυμπος	Πεντακοσίαρχ(ος)	12	9	3	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Κυπαρίσση Ἀθανασί(ου)	ἽΟλυμπος	στρατιώτης	4	1	3	Εἰς ὄλυμπον μὲ τὸν Διαμαντῆν
Ἀναστάσι(ος) Ὀλύμπι(ος)		στρατιώτης	2	1	1	ἽΟμοῦ
Γεώργιος Χριστοδοῦλου	Κασσάνδρα	στρατιώτης	4	2	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Δῆμ(ος) Ὀλύμπιος	ἽΟλυμπος	ἐκατόνταρχος	9	3	6	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Στέφαν(ος) ἱερομόναχ(ος)	ἽΑγιον ώρος	ἱερεὺς	9	9		
Ἰω(άννης) Ὀλύμπιος	ἽΟλυμπος	στρατιώτης	4	1	3	Εἰς ὄλυμπον μὲ τὸν Διαμαντῆν
Στέργιος Πετρονοῦδη	Ματέμια	ἔμπορος	7	5	2	σ. 7
Γιαν(ν)άκης Μαχαίρας	Γαλάτιστα	στρατιώτης	4	2	2	
Ἰω(άννης) Χριστοδοῦλου	Ματέμια	ἐργάτης	4	1	3	
Ρήγας Παραθυρᾶς	Κασσάνδρα	ἔμπορος	2	2		
Βασιλικός Ἀθανάση	Κασσάνδρα	ναύτης	3	1	2	
Πασχάλης Γεωργί(ου)	Κασσάνδρα	ἔμπορος	4	2	2	
Μῆτρ(ος) Λιακόπουλ(ος)	ἽΟλυμπος	χιλιαρχος	11	4	7	Εἰς τὸ στρατόπεδον

	<i>*Όνομα και επώνυμον ή πατρὶς</i>	<i>ἐπάγγελμα</i>	<i>ψυχές</i>	<i>ἄρρενες</i>	<i>θήλειες</i>	<i>Παρατηρήσεις</i>	
	Νικόλας Πέϊ (= Μπέη)	» (:) στρατιώτης	6	2	4	Εἰς τὸ στρατόπεδον	
	Τριαντάφυλλ(ος) Κων- στ(αντίνου)	Ματέμια ἐργάτης	5	3	2		
	Χρίστος Οἰκονόμου	Ματέμια ἔμπορος	5	3	2		
	Ἰω(άννης) Τραχανᾶ	Ματέμια ἐργάτης	7	4	3		
	Γεώργης Πολυγερινός	Πολύγη- ρος ποιμὴν	4	3	1		
σ. 8	Τριαντάφυλ(λος) ἱερεὺς	Κασσάν- δρα	4	1	3		
	Αὐγεριν(ός) Γεωργί(ου)	Κασσάν- δρα	ναύτης	6	2	4	
	Διαμαντῆς Μαχαιρᾶς	Ἔμπορος	5	2	3		
	Θανάσης Πανέλη	Πολύγη- ρος	ἐργάτης	5	2	3	
	Γαρόφολ(ος) Νικο- λά(ου)	Ἰερισσιώ- της	ἔμπορος	4	2	2	
	Δημητράκης Ψαθᾶ	Κασσάν- δρα	ναύτης	4	2	2	
	Γιαννι(ός) Τραμου- τάνη	Κασσάν- δρα	ναύτης	4	2	2	
	Δῆμος Καρύδας	Ματέμια	ἐργάτης	4	1	3	
	Γεώργης Τζατζαρώ- νης	Κασσάν- δρα	στρατιώτης	5	1	4	Εἰς τὸ στρατό- πεδον
	Στέργι(ος) Νικολάου	Κασσάν- δρα	ἔμπορος	4	1	3	
	Δημήτριος Γαλαρνιώ- της	Ματέμια	ἔμπορος	3	1	2	
σ. 9	Γεωργάκης Πολυγερ- νός	Πολύγη- ρος		2	1	1	Εἰς τὸ στρατό- πεδον
	Γεώργης Ματαρᾶς	Πολύγη- ρος	ποιμὴν	3	2	1	
	Δημήτριος Βραστα- ν(ός)	Κασσάν- δρα	στρατιώτης	5	3	2	Εἰς τὸ στρατό- πεδον
	Ἀνθίτζα γυνὴ Ξάν- θου χήρα	Κασσάν- δρα		3	1	2	
	Στέργιος Μουστάκας	Συκιά	στρατιώτης	4	2	2	Εἰς τὸ στρατό- πεδον
	Κόρη γαρόφουλου χήρα	Κασσάν- δρα		3	1	2	
	Νικόλας Παναγιώτου	Κασσάν- δρα	στρατιώτης	3	1	2	ὁμοῦ
	Πανταζῆς Θανάση	» (:)	» (:)	3	2	1	ὁμοῦ
	Κωνστ(αντίνος) Συ- κιώτης	Συκιά	στρατιώτης	5	4	1	Εἰς τὸ στρατό- πεδον

᾽Όνομα καὶ ἐπώνυμον	ἡ πατρίς	ἐπάγγελμα	ψυχῆς	ἄρρενες	θήλειες	Παρατηρήσεις
Χρυσάφης Λαγοῦ	Κασσάνδρα	στρατιώτης	8	5	3	ὁμοῦ
Οὐρανία Βαγγέλη	Κασσάνδρα		3	2	1	
Στέργιος ᾽Αποστόλη Βαϊνᾶ	Συκιά	στρατιώτης	3	2	1	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Γεώργης Βαβδιν(ός)	Βάβδα	στρατιώτης	2	1	1	
Γεώργης Κωνστ(αντίνου)	Συκιά	ἐργάτης	7	4	3	
Δημήτρης Πιτζάνη	Ματέμια	ἐργάτης	5	5		
Δημήτρης ᾽Ανδρέα	Συκιά	στρατιώτης	5	1	4	
Κωνστ(αντίνος) Κριμινιώτης	Ματέμια	στρατιώτης	3	1	2	
Χρίστος Καραβασίλη	Κασσάνδρα	ναύτης	7	4	3	
Κωνστα(ντίν)ος ᾽Αγγελου	Κασσάνδρα	ναύτης	5	2	3	σ. 10
᾽Αναγνώστης Ματζάτζος	Κασσάνδρα	ναύτης	11	6	5	
Δημήτρης ᾽Αργύρη	Ματέμια	στρατιώτης	3	2	1	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Παναγιώτης Κυριάκου	Ματέμια	στρατιώτης	3	2	1	ὁμοῦ
Καραθανάσης	Ἴερισσός	γεωργός	3	1	2	
Ἰωάννης Ἴερισσιώτης	Ἴερισσός	στρατιώτης	3	2	1	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Κωνστ(αντίνος) Χατζῆ Θύμνιου	Ματέμια	ἐργάτης	7	5	2	
᾽Αποστολάρας	Ματέμια	χιλιάρχος	5	3	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Θεόδωρ(ος) ᾽Αγγελου	Ματέμια	στρατιώτης	3	2	1	
Στέργιος Βρασιχιώτης	Κασσάνδρα	στρατιώτης	3	2	1	Εἰς τὸ στρατόπεδον
᾽Αλέξης Κυρίτζη	Κασσάνδρα	ἔμπορος	6	2	4	
Σεραφεῖμ	Ματέμια	ἔμπορος	1	1		
Χριστόδουλος Χήμου	Κασσάνδρα	ναύτης	6	3	3	
Στηργιαν(ός) Δημητρί(ου)	Βάβδα	στρατιώτης	6	4	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Δημητράκης ᾽Αγιομαμίτης	Κασσάνδρα	στρατιώτης	7	5	2	ὁμοῦ.
Δῆμος Ταμπάκης	Ματέμια	ἐργάτης	5	2	3	
Ρήγας ᾽Αγαδούδη	Κασσάνδρα	ναύτης	5	3	2	

	Όνομα και επώνυμον	ή πατρὶς	ἐπάγγελμα	ψυχῆς	ἄρρενες	θήλειες	Παρατηρήσεις
	Βαγγέλης Μουλα- γιαννιοῦ	Κασσάν- δρα	ναύτης	3	2	1	
	Βασίλης Πορταριν(ός)	Κασσάν- δρα	ἐμπορος	2	1	1	
	Θεοχάρης Καραπα- τζοῦδη	Ἐπανομή	ἐργάτης	7	5	2	
	Δημήτρης Κασσαν- δριανός	Κασσάν- δρα	ἐργάτης	3	2	1	
	Γεώργης Ζαγοργιανός	Κασσάν- δρα	ἐργάτης	4	2	2	
	Ἄντωνης Σταμοῦδη	Ἐπανομή	στρατιώτης	10	5	5	Εἰς τὸ στρατό- πεδον
	Χρυσάφης Γέρο Γιώρ- γου	Πολύγη- ρος	στρατιώτης	4	2	2	Εἰς τὸ στρατό- πεδον
σ. 11	Γεώργης Ἄγγελου	Κασσάν- δρα	στρατιώτης	4	2	2	
	Εὐαγγέλης Σχοινᾶς	Ὀλυμπος	ἐργάτης	3	3		
	Τριαντάφυλλος Γερο- δήμου	Κασσάν- δρα	ναύτης	3	2	1	
	Δῆμος Ἰω(άννου) Πο- γιατζῆ	Σέρραι	ἐργάτης	2	1	1	
	Ἄντωνης Ἀδαμόπου- λου	Ὀλυμπος	στρατιώτης	5	3	2	
	Λιάκος Βασιλείου	Ὀλυμπος	στρατιώτης	5	2	3	
	Θεοχάρης Σταμόπου- λου	Ὀλυμπος	στρατιώτης	3	1	2	
σ. 12	Δημήτριος	Στάγειρα	ἐμπορος	3	1	2	
	Γιαννιὸς Δεσποτόπου- λος	Κασσάν- δρα	ἐργάτης	2	2		
	Ἡλίας Νικολάου	Λιβάδι	στρατιώτης	4	2	2	
σ. 13	Νάνος Νικολάου	Ὀλύμπιος	ἐργάτης	7	2	5	
	Γεώργιος	Πολύγη- ρος	ἐμπορος	3	1	2	
	Γεώργιος Πα(πᾶ) Βα- σιλείου	Πολύγη- ρος	ἐμπορος	5	2	3	
	Ἀναστάσης Πιλπι- τζῆς	Ὀλυμπος	ἐμπορος	4	2	2	
	Ἰωάννης Ἀθανασίου	Μαντέμια	ἐμπορος	5	2	3	
	Νικόλαος Γούναρη	Πολύγη- ρος	ἐργάτης	4	1	3	
	Γεώργιος Ἀθανασίου	Κασσάν- δρα	ἐργάτης	6	3	3	
	Δημήτριος Μαυρωδῆ	Πολύγει- ρος	ἐμπορος	5	4	1	
	Βασίλειος Δημητρίου	Μαντέμια	ἐργάτης	3	1	2	

<i>*Όνομα καὶ ἐπώνυμον</i>	<i>ἡ πατρίς</i>	<i>ἐπάγγελμα</i>	<i>φυχές</i>	<i>ἄρρενες</i>	<i>θήλειες</i>	<i>Παρατηρήσεις</i>
Θανάσης Μαρτίνης	Κασσάνδρα	ἔμπορος	7	4	3	
Πανταζῆς Ἰωάννου	Κασσάνδρα	ἔμπορος	4	2	2	
Γεώργιος Πανταζῆ	Κασσάνδρα	ἔμπορος	7	4	3	
Κωσταντῆς Μελισσᾶ	Κασσάνδρα	ναύτης	5	1	4	
Χριστόδουλος Ζαφείρη	Κασσάνδρα	ἔμπορος	3	2	1	
Στάθης Νικολάου	Κασσάνδρα	ἐργάτης	3	1	2	σ. 14
Μιχάλης Πετζάβα	Ὀλυμπος	στρατιώτης	8	4	4	Εἰς Ὀλυμπον
Ἀναστάσης Βασιλείου	Μαντέμια	ἔμπορος	6	3	3	
Ἀθανάσιος Ζήκα	Ὀλυμπος	στρατιώτης	6	2	4	Εἰς Ὀλυμπον
Ἰωάννης Μόκα	Μαντέμια	ἔμπορος	5	2	3	
Κωνσταντῆς Δημητρίου	Μαντέμια	ἔμπορος	5	3	2	
Ἀργύρης πα(πᾶ)	Μαντέμια	ἔμπορος	4	3	1	
Θανάσης Ἀγγελῆ	Μαντέμια	ἐργάτης	7	4	3	
Βασιλικὸς Κατζάνη	Κασσάνδρα	στρατιώτης	5	3	2	Εἰς Κασσάνδρ(αν)
Ἀναστάσης Χημευτοῦ	Κασσάνδρα	στρατιώτης	14	6	8	Εἰς Κασσάνδραν
Πανταζῆς Παντελῆ	Κασσάνδρα	ἔμπορος	2	1	1	
Παπᾶ Βασίλης	Μαντέμια	ἱερεὺς	8	5	3	
Χρῆστος Παναγιώτου	Κασσάνδρα	ἔμπορος	4	1	3	
Δημήτριος Παναγιώτου	Ματέμια	ἔμπορος	2	1	1	
Διαμαντῆς Δημητρίου	Ματέμια	ἔμπορος	3	2	1	
Παναγιώτης Θύμισου(ς)	Ὀλυμπος	ἔμπορος	6	2	4	
Ζαχάρου γυνὴ χήρα	Μαντέμια		3	2	1	
Παναγιώτης Καραχάλη	Μαντέμια	στρατιώτης	3	2	1	Εἰς τὸ στρατόπεδον
Κυπαρίσινα χήρα γυνὴ	Μαντέμια		4	1	3	
Ἀποστόλης Δούκα	Μαντέμια	ἐργάτης	3	2	1	
Γιαννάκης Ψαρά	Κασσάνδρα	στρατιώτης(της)	4	1	3	
Παῦλος	Πολύγηρος	ἐργάτης	4	1	3	
Ἰωάννης Παραθυρᾶ	Κασσάνδρα	ἔμπορος	5	2	3	
Παναγιώτης Παπᾶ	Καψόχωρα	ναύτης	5	2	3	
Μηλιά χήρα γυνὴ	Κασσάνδρα		3	1	2	

	<i>*Όνομα και επώνυμον</i>	<i>ή πατρὶς</i>	<i>ἐπάγγελμα</i>	<i>ψυχές</i>	<i>ἄρμενες</i>	<i>θήλειαι</i>	<i>Παρατηρήσεις</i>
	Παπᾶ Νικόλαος	Κασσάνδρα	ιερεὺς	5	4	1	
	Μιχαλάκης Ταλιανοῦ	Κασσάνδρα	ναύτης	4	2	2	
	*Αθανάσινα χήρα γυνὴ Γεώργης Χρυσσοχός	Ματέμια Θεσσαλονίκη	ἐμπορος	4 1	4 1		
	*Αργύρης	Πολύγηρος	ἐργάτης	6	3	3	
	Στυριανὸς Γεωργίου	Πολύγηρος	ἐμπορος	4	3	1	
σ. 16	Παῦλος Γεωργίου	Ματέμια	στρατιώτης	4	2	2	
	Κώστας Δημητρίου	Ματέμια	ἐργάτης	4	2	2	
	*Ιωάννης Γιρακίνας	Κασσάνδρα	ναύτης	3	1	2	
	*Αργύρης Κύρκου	Βάβδος	στρατιώτης	3	1	2	Εἰς τὸ στρατόπεδον
	*Ιωάννης Κοτζᾶ	Κασσάνδρα	ναύτης	5	2	3	
	Στάθης Χριστοδούλου	Κασσάνδρα	ἐργάτης	3	2	1	
	Πανταζῆς Γεωργίου	Κασσάνδρα	στρατιώτης	2	2		Εἰς Κασσάνδραν
	Νικόλαος Δήμου	Πολύγηρος	ναύτης	3	1	2	
	Κώστας Ξυλικὸς	Κασσάνδρα	ἐργάτης	5	2	3	
	Θανάσης Ματούδη	Πολύγηρος	ἐμπορος	8	4	4	
σ. 17	Φίλιππος Δημητρίου	Βέργια	στρατιώτης	6	3	3	
	*Ιωάννης Θεοδοσίου	Ματέμια	ἐργάτης	3	1	2	
	*Ιωάννης παπᾶ Σταμάτη	Συκιά	στρατιώτης	6	4	2	
	*Ιωάννης Γεωργίου Χριστόδουλος Χαντζῆ	*Όλυμπος Κασσάνδρα	στρατιώτης ἐργάτης	4 5	3 2	1 3	
	*Ιωάννης Στεριανοῦ	Ματέμια	ἐργάτης	3	2	1	
	Θανάσης Χαλκιᾶς	Ματέμια	στρατιώτης	7	4	3	Εἰς στρατόπεδον
	Γεώργης Χριστοδούλου	Κασσάνδρα	ἐργάτης	6	4	2	
	Γεώργιος Βασιλικοῦ	Κασσάνδρα	ναύτης	4	3	1	
	Μιχάλης Χίμος	Κασσάνδρα	ναύτης	4	2	2	
σ. 18	Ρήγας Παῖδα	Κασσάνδρα	ναύτης	3	1	2	

Όνομα καὶ ἐπίσημον ἢ πατρὶς	ἐπάγγελμα	ψυχῆς	ἄρρενες	θήλεις	Παρατηρήσεις
Κ(απετάν Διαμ(αν- τῆς) Νικολάου	Όλυμπος στρατιώτης	20	10	10	Εἰς Όλυμπον
Καπετάν Κώστας	Όλυμπος στρατιώτης	12	3	9	Εἰς Όλυμπον
Κ(απετάν) Τόλιος Λά- ζου χιλίαρχος	Όλυμπος στρατιώτης	19	6	13	Εἰς Όλυμπον
Καπετάν Νάσος	Όλυμπος στρατιώτης	6	3	3	Εἰς Όλυμπον
Καπετάν ματζαρόπου- λος	Όλυμπος πεντηκόν- ταρχος	4	1	3	Εἰς στρατό- πεδον
Γυνὴ τοῦ Τραχήλα [=Τζαχίλα] χῆρα	Όλυμπος	3	1	2	
Καπετάν Ζάκος [=Ζά- κας]	Όλυμπος στρατιώτης	9	6	3	Εἰς Όλυμπον
Καπετάν Γεώργης Συ- ρόπουλος	Όλυμπος ἐκατόνταρ- χος	16	4	12	Εἰς τὸ στρατό- πεδον
Διδάσκαλος Ἀστέριος Μακεδὼν	διδάσκα- λ(ος)	6	3	3	

Ἐν τῷ παρόντι δωδεκαφύλλῳ Καταλόγῳ τῶν Παροίκων τῆς Νήσου Σκοπέλου περιέ-
χονται αἱ σημειούμεναι

Οἰκογένειαι	κλάσεις οἰκογενειῶν	ἄρρενες ψυχαὶ	θήλεια ψυχαὶ	ψυχαὶ δαί
138	ἐργάται βαναύσων τεχνῶν			
104	ναῦται			
85	ἔμποροι			
140	στρατιῶται			
12	ἱερεῖς			
2	Διδάσκαλοι			
1	ἰατροὺς			
63	χῆραι			
545		ἄρρενες 1284	θήλεια 1257	ψυχαὶ 2541

Τῆ 2: ἀπριλλίου 1829: ἐν Σκοπέλῳ

Οἱ Δημογέροντες Σκοπέλου

Α=Ποσνακόπουλος

Μ=Σκαβέντζας

Γ=Νικολαΐδης

III. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Ἀπὸ τὸν πιὸ πάνω κατάλογο προκύπτει ὅτι, ἀπὸ τῆς 545 οἰκογένειας τῶν παροίκων, οἱ 230 οἰκογένειαι εἶχαν τὴν καταγωγὴν τοὺς ἀπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὸν Όλυμπο.

Συγκεκριμένα:

α) Ἀπὸ τὴν Κασσάνδρα ἦσαν 89 οἰκογένειαι

β) Ἀπὸ τὰ Μαντεμοχώρια ἦσαν 43 οἰκογένειαι

- γ) 'Από τὸν Ὀλύμπο ἦσαν 30 οἰκογένειες
- δ) 'Από τὸν Πολύγυρο ἦσαν 21 οἰκογένειες
- ε) 'Από τὴ Συκιά ἦσαν 11 οἰκογένειες
- στ) 'Από τὸ Λιβάδι ἦσαν 8 οἰκογένειες
- ζ) 'Από τὴν Ἐπανομή ἦσαν 5 οἰκογένειες
- η) 'Από τὴ Βάβδο ἦσαν 4 οἰκογένειες
- θ) 'Από τὴ Γαλάτιστα ἦσαν 4 οἰκογένειες
- ι) 'Από τὴν Ἱερισσό ἦσαν 3 οἰκογένειες
- ια) 'Από τὴ Θεσσαλονίκη ἦσαν 2 οἰκογένειες
- ιβ) 'Από τὴ Σέρρες ἦσαν 2 οἰκογένειες
- ιγ) 'Από τὴ Βέροια ἦσαν 1 οἰκογένεια
- ιδ) 'Από τὴν Νάουσα ἦσαν 1 οἰκογένεια
- ιε) 'Από τὸ Παλιούρι ἦσαν 1 οἰκογένεια
- ιστ) 'Από τὰ Στάγειρα ἦσαν 1 οἰκογένεια
- ιζ) 'Από τὸ Ἅγιον Ὄρος ἦσαν 1 ἄτομο
- ιη) 'Από τὴν Καψόχωρα ἦσαν 1 οἰκογένεια
- ιθ) Μὲ τὴν ἔνδειξη «Μακεδὼν» ἀναφέρεται 1 οἰκογένεια καὶ
- κ) Μὲ ἀμφισβητούμενη ιδιαίτερη πατρίδα ἀναφέρεται 1 οἰκογένεια.

Γιὰ νὰ γίνῃ κατανοητὸ πόσο πολλοὶ ἦσαν οἱ Μακεδόνες πάροικοι τῆς Σκοπέλου, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ ντόπιοι κάτοικοι ἦσαν 3.152 καὶ οἱ πάροικοι 2.541 καὶ τοῦτο στὰ 1829, γιὰτὶ νωρίτερα ἦσαν περισσότεροὶ οἱ τελευταῖοι¹.

2. Στὸ τέλος τοῦ καταλόγου καταχωρίζονται στοιχεῖα ποῦ ἀναφέρονται σὲ γνωστοὺς ὄπλαρχηγοὺς τοῦ Ὀλύμπου, ποῦ ἔλειπαν στὸν Ὀλύμπο², ἢ ἦσαν στὸ στρατόπεδο, ἀλλὰ οἱ οἰκογένειές τους βρισκόνταν μαζί μὲ τὴς ἄλλες στὴ Σκόπελο. Ἀξίζει, ἀκόμα, νὰ σημειωθῇ ὅτι μεταξὺ τῶν παροίκων, σημειώνεται (στὴν 1η σελίδα τοῦ καταλόγου) καὶ ὁ Ἰωάννης («Τζήμ») Σαρνώ, ὁ ὁποῖος ἦταν Ἄγγλος πρόξενος στὴ Θεσσαλονίκη³.

3. Δὲν ἔχομε στοιχεῖα γιὰ τὴν τύχη τῶν παροίκων τῆς Σκοπέλου, ξέρομε ὅμως ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺτους ἀναγκάστηκαν ἀπὸ τὸν Καποδίστρια νὰ ἐγκαταλείψουν τὴς Βόρειες Σποράδες. Μετακινήθηκαν καὶ ἐγκαταστάθηκαν

1. Βλ. Δ. Θεμελιῆ - Κατηφόρη, ἑ.ἀ., μέρος 1ο, σ. 25 κ.έ., ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία καὶ ἄλλες πληροφορίες.

2. Γιὰ τοὺς ὄπλαρχηγοὺς τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὴς προσπάθειές τους νὰ ἀπελευθερώσουν τὴν ιδιαίτερη πατρίδα τους βλ. Γ. Χ. Χιονίδης, Ἡ ἐκστρατεία κ.λ., σ. 11, 40 κ.έ., 74, 79 καὶ 86-87.

3. Βλ. Δ. Θεμελιῆ - Κατηφόρη, ἑ.ἀ., μέρος 1ο, σ. 27-28, 106 καὶ 109.

σὲ ἄλλα διαμερίσματα τῆς χώρας, ιδιαίτερα οἱ Ὀλύμπιοι ἀγωνιστές, γιατί εἶχαν ἐπιδοθῆ σὲ πειρατικές ἐπιχειρήσεις¹.

Στὸ φύλλο 47, τῆς 19-8-1831, τῆς ἐφημερίδας «Ἀπόλλων» τῆς Ὑδρας (σ. 195) γράφονται: «Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐλάβομεν καὶ τὰς ἀναφορὰς τῆς Σκιάθου, τῆς Σκοπέλου, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς Παροικούντων Θετταλομακεδόνων· ἡ πρώτη εἶναι ἀπὸ 14 Ἰουλίου καὶ περιέχει 143 ὑπογραφάς· ἡ δευτέρα ἀπὸ 13 Ἰουλίου, καὶ φέρει 217 ὑπογραφάς· ἡ τρίτη ἀπὸ 1 Αὐγούστου καὶ περιλαμβάνει 106 ὑπογραφάς· ὅλων αὐτῶν τῶν Κοινοτήτων οἱ γενναῖοι καὶ φιλόνομοι πολῖται ἐκφράζονται μὲ τὸ αὐτὸ φιλελεύθερον φρόνημα, ζητοῦντες Ἑθνικὴν Συνέλευσιν συγκροτημένην ἐκ πληρεξουσίων πάντη ἐλευθέρως ἐκλεγμένων καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ πολιτικοῦ Συντάγματος μας»². Ἔτσι, λοιπόν, πληροφοροῦμαστε ὅτι καὶ στὰ 1831 ὑπῆρχαν Μακεδόνες στὰ νησιά Σκόπελο καὶ Σκιάθο.

Ἄν πάλι πιστέψουμε μία ἄλλη πληροφορία, ἡ Σκιάθος εἶχε (στὰ 1836) 1.000 κατοίκους περίπου καὶ ἀπογόνους «Θεσσαλῶν»³.

Ἀκόμα, σύγχρονος ἱστορικὸς τῆς Σκοπέλου ὑποστηρίζει ὅτι στὰ δύο νησιά (Σκόπελο καὶ Σκιάθο) μεταφέρθηκαν 70.000 πρόσφυγες ἀπὸ τὴ Χαλκιδικὴ καὶ ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο, κυρίως μὲ τὸ πλοῖο τοῦ καπετάνιου Γ. Καμπούρη⁴.

Σὲ πρόσφατη σχετικὴ μελέτη δημοσιεύονται στοιχεῖα γιὰ 80 Σκοπελίτες ἀγωνιστὲς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὅμως οἱ 29 ἦσαν μακεδονικῆς καταγωγῆς⁵.

Πάντως, τὸ πρόβλημα τῆς τύχης τῶν Μακεδόνων προσφύγων παντοῦ, ὅπως καὶ σὲ ὅλες τὶς Βόρειες Σποράδες, χρειάζεται καὶ ἀξίζει ὀπωσδήποτε—ὅπως σημείωσα ἤδη—νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενο μιᾶς διεξοδικῆς μονογραφίας.

Βέροια

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΑΔΗΣ

1. Βλ. Δ. Θεμελιῆ - Κατηφόρη, ἑ.ἀ., μέρος 1ο, σ. 66 κ.έ., πρβλ. δὲ καὶ σ. 25 κ.έ. Πρβλ. Ἄπ. Βακαλοπούλου, Πρόσφυγες, σ. 106-109, καὶ τοῦ ἴδιου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, σ. 608-616.

2. Βλ. καὶ Ἄδαμ. Α. Σάμψων, ἑ.ἀ., σ. 233 κ.έ. καὶ Ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγενεσίας, τόμ. 3ος, Ἀθήναι 1971, σ. 161, 162, 221, 222, 224, 254, 271, καὶ 556.

3. Τρύφ. Ε. Εὐαγγελίδου, ἑ.ἀ., σ. 125, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει σάν πηγὴ τοῦ τῆς χωρογραφία τοῦ Ι. Α. Λεονάρδου.

4. Ἄδ. Α. Σάμψων, ἑ.ἀ., σ. 215. Πρβλ. Δημ. Γ. Νασούλη, ἑ.ἀ., σ. 66-67 καὶ 69-70, Τρύφ. Ε. Εὐαγγελίδου, ἑ.ἀ., σ. 124-127 καὶ Ἰω. Ν. Φραγκοῦλα, ἑ.ἀ., σ. 92-93. Τὴν παλαιότερη βιβλιογραφία καὶ τὶς σχετικὲς εἰδήσεις βλ. στοῦ Ἄ. Βακαλοπούλου, Πρόσφυγες, σ. 20-21.

5. Βλ. Ἰω. Ν. Φραγκοῦλα, ἑ.ἀ., σ. 75 κ.έ.

RÉSUMÉ

George Ch. Chionidis, Les réfugiés Macédoniens à Skopelos en 1829.

On publie une liste des Macédoniens, qui habitaient dans l'île de Skopelos, des Sporades du Nord, en 1829. Le manuscrit se trouve dans les «Archives des Combattants» de la Bibliothèque Nationale d'Athènes, extrait des «Archives de Filimon» (Nos 8684 et 5043).

Après une préface, la liste des Macédoniens suit et en fin des remarques et des conclusions. Il est remarquable que le nombre des méteques de cette île était 2.541 individus (1.284 mâles et 1.257 femmes), qui formaient 545 familles, dont les 230 d'origine macédonienne (Chalkidiki et Olympe). D'ailleurs les habitants indigènes de Skopelos ne dépassaient le nombre de 3.152.